

SIIPIRIKKO 2/91

Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

Julkaisija: Pohjois-Karjalan Lintutieteellinen Yhdistys r.y.

Puheenjohtaja: Juha Miettinen Patotie 5 D 4 80160 Joensuu
puh 821133

Varapuheenjohtaja: Jouko Tiussa Ensonkatu 8 80200 Joensuu
puh 35849

Sihteeri: Päivi Kiiskinen Vaskisepäntie 4 81100 Kontiolahti

Rahastonhoitaja: Olli Virmajoki 82180 Huhtilampi puh koti 79418
työ 201337

Muut hallituksen jäsenet: Hannu Huuskonen Räsäläntie 7 81100
Kontiolahti, Kimmo Koskela Iiksenvaara 80260 Joensuu puh 33397,
Jukka Matero Kaislakatu 10 B 15 80130 Joensuu

Lehden toimituskunta: Harri Kontkanen 81235 Lehtoi puh 79865 (vastaava
toimittaja), Juhani Hyttinen Sorvarinkatu 6 80160 Joensuu puh 821482

Tilausasiat: Lehti ilmestyy 4 kertaa vuodessa. Jaetaan jäsenille
jäsenmaksua vastaan. Jäsenmaksun suuruus v. 1991 on 50 mk (opis-
kelijat, alle 25 v. 35 mk, perhejäsenmaksu 10 mk). Siipirikon ti-
lausmaksu v. 1991 50 mk. Irtonumerot vuosikertaan 1981 asti 4 mk
(juhlanumero 15 mk), vuosikerrat 1982- 5 mk + postituskulut.
Yhdistyksen tili SYP Joensuu 201620 - 337216/Pohjois-Karjalan
Lintutieteellinen Yhdistys r.y./PL 119 80101 Joensuu.

Kansi Kapustarinta (Valokuvannut Hannu Eskonen)

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
Syysmuutto 1990 Pohjois-Karjalassa: Harri Kontkanen ja Jouni Pursiainen	39
Yölaulajat 1990 Pohjois-Karjalassa: Markku Halonen	51
Pöllöjen pesintä Pohjois-Karjalassa 1990: Hannu Lehtoranta ...	53
Pentti Linkola Joensuussa: Risto Juvaste	62

- ★ = Valtakunnallisen (Suomen lintutieteellisen yhdistyksen) rari-
teettikomitean tarkastama ja hyväksymä havainto.
☆ = Alueellisen rariteettikomitean tarkastama ja hyväksymä havainto.

SYYSMUUTTO 1990 POHJOIS-KARJALASSA

Muuttokatsauksen kasanneiden henkilöiden nimikirjo: päämuuton, pedot, isot linnut ja arktikan käsitteli Harri Kontkanen, sekä syksyn vaeluslinnut kokosi Jouni Pursiainen. Juuan lintuharrastajien havainnot kokosi Hannu Lehtoranta, Lieksan havainnot ilmoitti Esko Lappi. Kiitokset heille sekä kaikille oman lomakkeen posttiin viskanneille.

Havainnoijat: Juuan lintuharrastajat: Hannu Lehtoranta = HL, Aila Lehtoranta, Jouni Lehtoranta, Jari ja Henna Halonen = J&HH, Lieksa: Esko Lappi = EL, Sami Korhonen, Marko Ojala, Matti Riikonen = MR ja Erwin Tuppurainen - Markku Halonen = MH, Petri Hottola, Suvi Hämäläinen = SH, Tuomas Immonen = TI, Timo Karkiainen, Lauri Karttunen = LK, Harri Kontkanen = HK, Mauri Leivo = ML, Paavo Marjoniemi = PMA, Kimmo Martiskainen = KM, Pertti Mähönen = PM, Ari Parviainen = AP, Hannu ja Matti Piironen, Jouni Pursiainen = JP, Heikki Pönkkä = HP, Kauko Rouhiainen = KR, Jouko Räsänen, Andreas Siivonen = AS, Risto Sulkava, Jouko Tiussa = JT, Timo Tuomaala = TT, Antti Vänskä = AV ja Pentti Zetterberg = PZ.

Lyhenteet: m = muuttava, esim 456/9a m = 456 muuttavaa yhdeksässä parvessa, p = paikallinen, ä = ääntelevä, 2/1 = 2 koirasta ja 1 naaras

Syksyn säätila (keskiarvot) LIEKSA, Lampela

	Lämpötila		Sademäärä	
	1990	1931-60	1990	1931-60
elokuu	13,8	14,3	54	70
syyskuu	6,8	8,5	13	69
lokakuu	2,6	2,5	28	60
marraskuu	-7,1	-2,4	47	45

Niittykirvinen on syksyn myöhäisimpiä hyönteissyöjiä (Valok. Hannu Eskonen)

Myöhäisimmät havaintopäivämäärät lajeittain:

Kuikka	4.11.	Taivaanvuohi	9.10.	Satakieli	3.8.
Kaakkuri	4.11.	Jänkäkurppa	?	Sinirinta	3.10.
Silkkiuikku	10.11.	Lehtokurppa	4.11.	Punarinta	17.10.
Härkälintu	9.9.	Isokuovi	16.9.	Pensassirkkal.	?
Mustakurkku-u.	?	Pikkukuovi	22.8.	Viitasirkkal.	?
HeinäSORSA	21.11.	Punakuiri	20.8.	Luhtakerttunen	?
Tavi	25.10.	Metsäviklo	?	Viitakerkkunen	2.8.
Heinätavi	?	Liro	9.9.	Ruokokerttunen	7.10.
Jouhisorsa	18.10.	Rantasipi	4.9.	Rytikerkkunen	17.9.
Haapana	4.11.	Punajalkaviklo	22.8.	Mustapäkerkkunen	?
Lapasorsa	?	Valkoviklo	6.9.	Lehtokerkkunen	9.9.
Lapasotka	3.11.	Mustaviklo	16.8.	Pensakerkkunen	?
Tukkasotka	10.11.	Pikkusirri	22.9.	Hernekerttu	13.9.
Punasotka	?	Lapinsirri	21.9.	Pajulintu	28.9.
Telkkä	11.11.	Suosirri	3.10.	Tiltaltti	3.10.
Alli	11.11.	Isosirri	24.8.	Sirittäjä	?
Pikkasiipi	10.11.	Pulmussirri	9.9.	Kultarinta	?
Mustalintu	12.11.	Jänkäsirriäinen	5.8.	Vihervarpunen	19.9.
Tukkakoskelo	9.11.	Suokukko	29.9.	Harmaasieppo	1.9.
Isokoskelo	11.11.	Vesipääsky	24.8.	Kirjosieppo	25.8.
Uivelo	28.10.	Kaulushaikara	5.8.	Rautiainen	16.10.
Metsähänhi	18.10.	Selkälökki	22.9.	Metsäkirvinen	29.9.
Tundrahanhi	6.10.	Halkalökki	17.11.	Niittykirvinen	18.10.
Sepelhanhi	6.10.	Kalalökki	10.11.	Lapinkirvinen	19.9.
Valkop.hanhi	6.10.	Pikkulökki	22.9.	Västäräkki	31.10.
Laulujoutsen	21.11.	Naurulökki	18.10.	Keltavästäräkki	29.9.
Pikkujoutsen	23.10.	Kalatiira	8.9.	Lapinharakka	3.10.
Hiirihaukka	16.9.	Sepelkyyhky	13.10.	Pikkulepink.	9.9.
Piekana	8.10.	Sarvipöllö	8.8.	Kottarainen	10.11.
Varpushaukka	28.11.	Suopöllö	10.8.	Hemppo	17.11.
Kanahaukka	?	Kehräjä	?	Punavarpunen	28.8.
Mehiläishaukka	23.9.	Käki	?	Pohjansirkku	9.9.
Ruskosuohaukka	4.9.	Tervapääsky	13.9.	Peltosirkku	29.8.
Sinisuhaukka	22.9.	Käenpiika	?	Pajusirkku	18.10.
Kalasaäski	6.10.	Kiuru	?	Kultasirkku	?
Nuolihaukka	15.9.	Haarapääsky	29.9.	Lapinsirkku	19.9.
Tuulihaukka	23.9.	Räystäspääsky	15.9.	Pulmunen	10.11.
Ampuhaukka	1.10.	Törmäpääsky	5.9.		
Kurki	30.9.	Kuhankeittäjä	21.7.		
Luhtahuitti	3.8.	Mustavaris	14.10.		
Liejukana	?	Peukaloinen	27.9.		
Luhtakana	?	Peippo	24.11.		
Ruisrääkkä	8.8.	Järripeippo	?		
Nokikana	?	Kulorastas	21.10.		
Meriharakka	14.9.	Räkättirastas	21.11.		
Töyhtöhyyppä	25.9.	Laulurastas	?		
Tylli	21.9.	Punakylkir.	?		
Pikkutylli	10.8.	Mustarastas	22.11.		
Tundrakurmitsa	6.10.	Kivitasu	19.9.		
Kapustarinta	6.10.	Pensastasku	22.9.		
Karikukko	?	Leppälintu	16.9.		

Fenologisesti myöhäiset havainnot:

Alleiviivaus = sivuvaava myöhäisyseennätys

Ruokokerttunen	7.10.	1 lkv	Joe Vehkalahti	(HK ym)
Rytikerkkunen	17.9.	1 lkv	Joe Höyt.kanava	(HK, JT)
<u>Kalasaäski</u>	6.10.	1 p	Joe Paritsanlahti	(HK)

Päämuutto syksyllä 1990

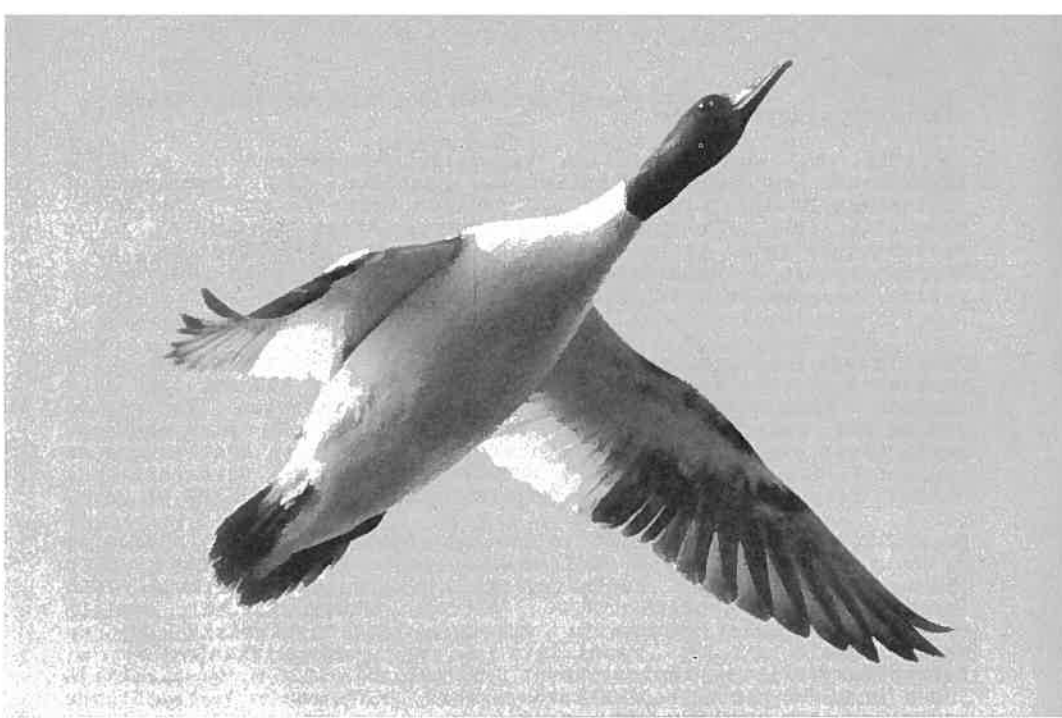
Jo 27.6. oli Joe Höytiäisen kanavalle kokoontunut 55 p liron tankkaamaan syysmuuton alkutahtea ajatellen (HK). **Törmäpääskyt** puolestaan haalivat hyttysiä 200 yksilön voimalla 21.7. Joe Utran kanavalla (HK). Vaappuvahantäisiä **västäräkkejä** löytyi 60 p ja **keltavästäräkkejä** 80 p 8.8. Vär Sääperin peltoaukeilta (HK). Viippapyrstöisiä **västäräkkejä** löytyi 29.8. Joe Utrasta 100 yksilön verran, ja seurana hääri 50 hämyä **niittykirvistä** (MH).

Joe Utrassa ja viereisellä Paritsanlahdella tähyiltiin 20.8. 75 p **suokukkoa**, 5 p **valkovikloa**, 55 p **töyhtöhyyppää** ja 300 metsästäjiltä suojaan hakeutunutta **haapanoiden** ja **sinisorsien** keräytymää (MH, HK, PM). Lip Riihilahdesta LK löysi 16.9. 60 p **suokukkoa**. **Kottaraisia** kokoontuu syysvalmisteluihin Joe Utraan edellisvuosien tapaan Joensuun lähiseuduilta huomattavia määriä. Parhaimmillaan Utrassa taivutteli sähkölankoja 6.9. 700 'täpläfrakkia' (MH, HK ym.).

MH ym. tiirailivat 8.9. lintuja Joe Höytiäisen kanavalla, nähden 45 m +50 p **haapanaa**, 120 p **sinisorsaa**, 140/3a m **sepelkyyhkyä**, 15 p **taivaanvuocha**, 10 p **lapinkirvistä** ja 10 **pohjansirkkua**. Rää Vuoniemessä havaittiin 9.9. pientä muuttovirettä useilla pikkulintulajeilla seuraavin tuloksin: **niittykirvisiä** 25 m, **metsäkirvisiä** 33 m, **rautiais** 6 m, **pohjansirkkuja** 34 m, **haarapääskyjä** 116 m, **lapinsirkkuja** 8 m, **peippoja** 1230 m, **västäräkkejä** 178 m ja vielä yksinäinen **keltavästäräkki**, **lehtokerkkunen** ja **leppälintu** muutolla (HK, AP, HP). EL mainitsee **peipoilla** olleen 15.9. massaliikehdintää Lieksan seudulla. MH havaitsi **järripeippoja** Rää Vahalahdessa 22.9. 100 paikallisena.

Leppälintu koiras (Valok. Hannu Eskonen)

Isokoskelot viivyttelevät jäiden tuloon saakka (Valok. Hannu Eskonen)

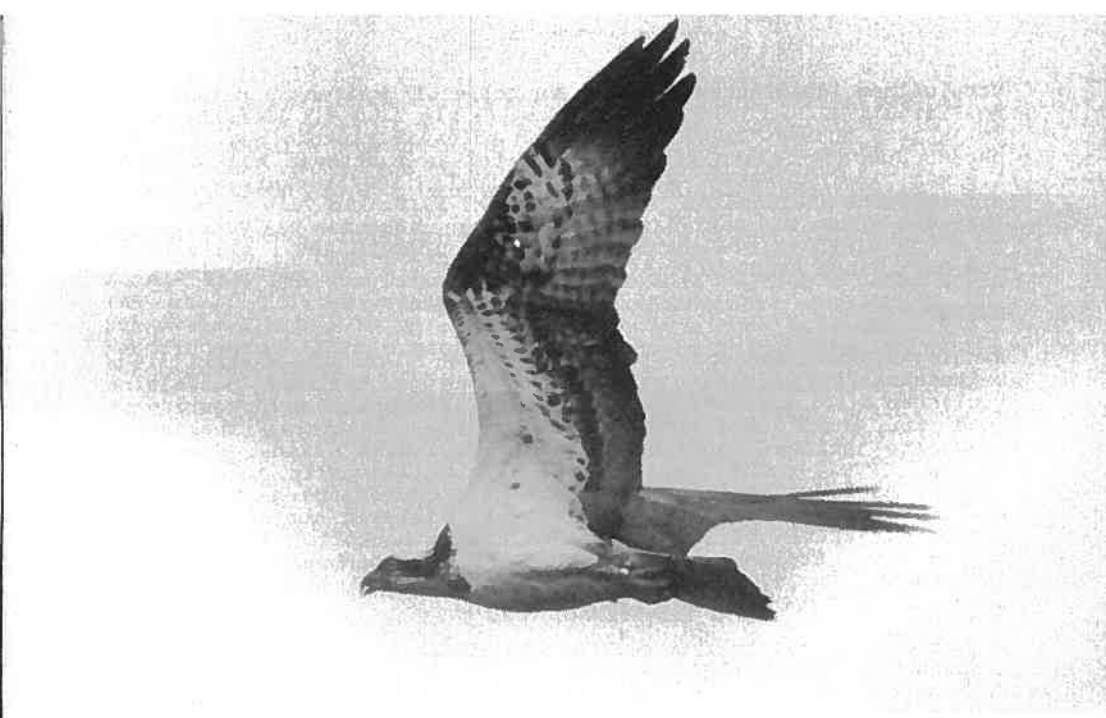
Hanhien massapäivänä 22.9. Rää Vuoniemessä nähtiin muun muuton ohessa **haapanoita** 50 m, **telkkiä** 35 m, **Mergus sp:tä** 47 m, **kalalokkeja** 50 m ja nuori **pikkulokki** muutolla (MH ym.). Juu Vihtasuolla yhytettiin kauravarkaista 150 **viherpeippoja** (J&HH). Ja edelleen **viherpeipot** olivat 30.9. 60 siemenenpurijan voimalla harventamassa rikkaruohojen lisääntymismahdollisuuksia Kes Mäntyniemessä (MH). Syksyn vaisua **räkättirastaiden** liikehdintää edustaa 'parhaimmillaan' 13.10. Rää Vuoniemessä nähdyt 500 luoteeseen painelevaa 'marjamiestä' (MH ym.).

Isokoskelot ovat tyyppillisiä myöhäissyksyn kerääntyjiä. Kit Parppeinlammella näitä kalastelijoita oli 30.9. 200 p (MH). Lip Riihilammilla 8.10. 125 p ja 3.11. 200 p **isokoskeloa** (LK, KR). Erittäin kalaisilla Rää Onkamonsjärvellä **isokoskeloita** oli 27.10. 450 p (MH ym.). Syksyllä **uivelokerääntymiä** näkee harvemmin, mutta 6.10. MH laski Rää Leppilammelta 25 p ja Rää Sangenlahdelta 12p 'ungeloa'. Vielä 2.11. Joe Repokallion kaatopaikalla pyöri 200 **harmaalokkia** (MH) ja 3.11. Lip Riihilammella 90 p **kalalokkia** (LK).

PEDOT SYKSYLLÄ 1990

Hyvällä petolintupaikalla, Kon Pitkärannassa valmistautui 23.8. 10 **nuolihaukkaa**, 2 **tuulihaukkaa**, 1 juv **ruskosuohaukka** ja 1 **sinisuohaukka** muuttomatalle sudenkorentoja ja sammakoita eväiksi kerällen (HK). Vär Sääperin 10 m **mehiläishaukkaa** 26.8. edustaa kyseisen lajin 'päämuuttoa' kuluneena syksynä (MH).

Ensimmäinen muuttava **piekana** kirjattiin 1.9. Out Vuonoksessa. Samassa paikassa havaittiin 14.9 7 m **piekanaa** ja 5 m **varpushaukkaa** (AV). Ja edelleen Vuonoksessa 15.9. 4 m ja 16.9. 6 m **piekanaa** (AV). Vär Sääperillä puolestaan 16.9. 3 m **piekanaa**, 4 m **hiirihaukka**, 5 m **varpushaukkaa** ja 2 m **kanahaukkaa** (HK, AP, PZ).

Kalasaäsksen uljas olemus tiivistyy lennossa (Valok. Hannu Eskonen)

Reippaan itä-koillistuulen siivittämänä 22.-23.9. petolinnutkin saivat tuulta siipiensä alle, ja edes kohtalaisia muuttosumia saatiin kynäillä havaintovihkojen sivuille. Out Vuonoksessa 48 m **piekanaa** lipsui klo 11.50 - 15.30 välisenä aikana, ja ohessa suihti 5 **varpushaukkaa** (AV). Samana päivänä Rää Vuoniemessä kirjattiin vain 21 m **piekanaa**, 3 m **varpushaukkaa**, 1 m **kalasaäski**, mutta **ampuhaukkoja** havaittiin muutolla normaalin yhden tai kahden sijasta peräti 7 m yksilöä (MH ym.).

Lip Ahonkylässä 23.9. havaittiin aamupäivän kuluessa 28 m **piekanaa** ja 5 m **varpushaukkaa** (AV). Samana päivänä Joe Höytiäisen kanavalla 30 m **piekanaa** (TI). Aamulla klo 9.00 mennessä Rää Vuoniemessä nähtiin vain 6 m **piekanaa**, mutta Vär Kukkovaaralta klo 9.40 - iltapäivä havaittiin 62 m **piekanaa**, 12 m **Buteo sp:tä**, 2 m **varpushaukkaa**, 1 m **kanahaukka**, 1 m **tuulihaukka** ja 1 m **ampuhaukka** (JP ym.).

ISOT LINNUT SYKSYLLÄ 1990

KURJET

Out Vuonoksessa oli 22.8. 48 p kurkea (AV). Rää Oravinlahdella tavattiin 25.8. 32 p ja 5 m kurkea MH:n toimesta. Lip Varolanniemessä muutti 23.8. 11 kurkea (SH, KR), sekä samaisena päivänä Juu Pohjois-Vuokossa 13 jäykkäsiipeä suuntasi ilmatilassa lounaseen (HL). Lie Siikasuoille oli 8.9. kokoontunut yli 70 kurkea (Kauko Patrikainen). Toh Hukkalassa pyöri 14.9. 17 kurkea, jotka eivät olleet varmoja muuttosuunnasta, niillä oli ilmeisesti pallo edelleen hukkalassa (JP). Juu Tuopangoella kierteli 12.9. 15 kurkea, joilla myöskään ei ollut vielä selviä muuttoaikeita (HL). Lie Vuonislahdesta vielä 20.9. mainittakoon 19 yksilön parvi (Saini Nurminen).

Varsinainen lähtölaukaus kurkien muutolle oli kuitenkin reipas itäkoillistuuli 22.9., jolloin heti maamulla klo 7.00 - 7.10 nähtiin Joe Noljaasta muhkeat 200/2a lounaaseen painavaa riukukoipea. Ja heti perään Joe Höytiäisen kanavalla 23 etelään muuttavaa kurkea (TI). Lip/Rää Arvinsalmessa klo 9.30 paineli 100/3a kurkea tuulen siivittämänä etelämmäksi (SH, KR). MH näki 23.9. klo 7.10 73 muutolle lähtevää kurkea Rää Rasivaarassa, ja hieman myöhemmin Rää Vuoniemestä 37 m. Ja vielä riitti jokunen kurki kuun lopulle asti, sillä 30.9. Joe Höytiäisen kanavalla 16 kurkea S (TI).

HANHET

Hanhisyksystä muodostui poikkeuksellinen lähinnä säätekijöiden vaikutuksesta. Voimakas matalapaine idän ja koillisen puoleisine tuulineen alkoi piiskata jo 21.9. hanhia liikkeelle. Heti seuraavana yönä mm. Antti Hämäläinen mainitsee Lie Timitrassa kuulleen taivaalta jatkuvaa hanhien porinaa myrskyisessä säässä. Seuraavan päivän, 22.9., valjetessa voitiin havaita taivaalla tuhansittain hanhia. Rää Vuoniemessä päivän saldo oli 18446/150a hanhea, mutta etelämpänä Kes Taipaleenhaassa meno oli vieläkin hurjempaa, sillä siellä kirjattiin peräti 50795/168a hanhea muutolla. Tosin hieman etelämpänä Etelä-Karjalan puolella Joutsenossa havaittiin 'ainoastaan' n.25000 hanhea muutolla (Karri Kuitunen ym.), joten parvikokojen arvioinneissa lienee eroja.

Päivän pääosaa näyttelivät poikkeuksen aikaisin liikkeelle lähteneet tundrahamhet, mutta runsaasti mukana oli myös metsä- ja sepelhanhia. Valkoposkihanhia ei tuona päivänä vielä näkynyt yksittäisiä parvia lukuunottamatta. Vielä seuraavana päivänä 23.9. havaittiin massojen rippeitä kiitettävästi. Tämän jälkeen tähyiltiin lähinnä tyhjää taivasta, sillä niin täydellisesti myrskytuuli tyhjensi lähes koko pajatson.

METSÄHANHI: Ensimmäiset 4 m 11.9. Joe Rantakylässä (MH). Joe Rantakylässä 17.9. havaitut 150/3 a Anser sp:tä ja 70/2a m hanhi sp:tä lienevät olleet juuri metsähanhia (MH). Iltapäivällä 21.9. havaittiin klo 13.00 - 16.45 Joe Linnunlahdella ja Repokalliolla 195/2a metsähanhea, 1653/20 a Anser sp:tä ja 505/5a hanhi sp:tä (HK). Merkittävä osa Anser-hanhista lienee kuitenkin ollut tundrahamhia.

Seuraavana päivänä 22.9. tapitettiin Rää Vuoniemessä klo 6.00 -15.40 ja määritettiin 312/7a m metsähanukkaa (MH ym.). AV havaitsi puolestaan Out Vuonoksessa määritetysti 368/10a m metsähanhea päivän kuluessa. JP havainnoi klo 11.25 - 12.45 Toh Hukkalassa ja tuona aikana määritettyjä metsähanhia kertyi 668/4a m. Viimeiset 2 p metsähanhet nähtiin 18.10. Lie Kevätlahdessa (MR).

TUNDRAHANHI: Muutto käynnistyi 21.9., mistä todisteena on Joe Höytiäisen kanavalla määritetyt 386/6 a tundrahamhea, mutta illan hämärtyessä klo 17.00 - 18.00 loput 2230/8a m hanhea jäivät määrittämättä (TI). AV nappasi Out Vuonoksessa taivaalta klo 14.30 - 16.20 65/2a tundrahamhea, 145/2a Anser sp:tä ja 220/2a m hanhi sp:tä. Myös Lip Keskustassa havaittiin 21.9. klo 17.15 130 'tundran' muuttoparvi (LK).

Seuraava päivä, 22.9. olikin tunrahamhien päämuuttopäivä. Rää Vuoniemessä määritettiin 688/10a tundrahamhea, 6119/58a Anser sp:tä ja 8553/64a hanhi sp:tä, muuton ollessa vilkkainta klo 7.30 - 12.00 (MH ym.). Kes Taipaleenhaassa nähdyistä 50795/168a m hanhista osa määritettiin tundrahamhiksi. Kesälahdella muutto oli vilkkainta klo 12.00 - 15.00, ja parhaimmillaan näkyvissä oli yhtäaikaan 13 hanhiparvea (KM, PMA, TT).

Out Vuonoksessa päivän tundrahamhisumma oli 681/14a, Anser-hanhia havaittiin 1485/13a ja määrittämättömiä hanhia 2357/33a m (AV). JP havaitsi aamulla Joensuussa klo 8.00 - 10.10 753/12a Anser sp:tä ja 295/5a hanhi sp:tä. Toh Hukkalassa JP jatkoi staijausta klo 11.25 - 12.45 havaiten 1230/3a tundrahamhea ja 1290/18a m Anser sp:tä.

Rippehiä jaksettiin havainnoida sunnuntaina 23.9. vielä muutamalla taholla, tosin tundrahamhimäärityksiä ei enää tullut. Aamulla klo 6.20 - 9.00 Rää Vuoniemestä 78/3a Anseria ja 352/12a m hanhi sp:tä (HK ym.). Siirtymävaiheen jälkeen havainnointia jatkettiin Vär Kukkovaaralla klo 10.15 - 15.05, ja tuona aikana havaittiin 93/3a Anseria ja 3862/32a m hanhi sp:tä ohittavan paikan pääosin kaukaa itäpuolelta (HK ym.).

Lip Ahonkylässä ja Out Vuonoksessa havaittiin lisäksi 585/6a hanhi sp:tä (AV). Kyseisen päivän jälkeen Pohjois-Karjalassa havaittiin vain yksittäisiä hanhiparvia, mm. 6.10. Rää Vuoniemessä 90 m tundrahamhea ja 140 m hanhi sp:tä (MH). Onneksi kuitenkin tämä historiallisen aikainen hanhirepun tyhjennys sattui juuri viikonlopuksi, joten havainnoijia oli maastossa normaalia huomattavasti runsaammin.

SEPELHANHI: Hanhimuuton aattona 21.9. ensimmäiset 260/2a m Out Vuonoksessa (AV). Seuraavana aamuna 22.9. heti aamutuimaan klo 8.00 Vuonoksessa paineli 600 seplua lounaaseen (AV). Rää Vuoniemessä päivän summa oli 2778/10a m Sepelhanhea (MH ym.). Joensuussa JP havaitsi klo 8.00 - 10.10 peräti 4003/12a seplua, jotka seurasivat uskollisesti Pielisjokea. Parvikokojen vertailu osoittaa, että Joensuun ja Vuonien linnut ovat olleet ilmeisesti täysin eri lintuja.

Sepelhanhet seurailevat usein isoja vesistöjä Anser-hanhia hanakammin, joten Joensuun linnut olisivat ilmeisesti tulleet Vuoniemestä määritysetäisyydeltä, jos voimakas tuuli ei olisi painanut niitä länemmäksi. Nyt linnut ilmeisesti seurailivat Pyhäselän länsirantaa, ja näkyivät Vuoniemeen ehkä vain määrittämättöminä hanhiparvina. Ja vielä 6.10. Rää Vuoniemessä viimeisiä sepelhanhia edusti 25 yksilön muuttoporukka (MH).

VALKOPOSKIHANHI: Lie Rauhalassa EL kuuli 21.9. klo 21.45 yötaivaalta valkoposkien haukahtelua. Mutta hanhikarnevaalien aikaan 22.9. vain 16 lintua ohitti Rää Vuonien (MH ym.). Niukaksi lopuksi mainitaan Joe Yliopistolla 2.10. 50 valkoposkihanhea SW (JP).

JOUTSENEN

Hyvin usein joutsenten muutto huipentuu samaan aikaan tundrahamhien kanssa, mutta 22.9. oli joutsenille aivan liian aikainen ajankohta, joten vain yksittäisiä auroja nähtiin hanhimassojen lomassa.

LAULUJOUTSEN: Joe Rantakylässä 21.9. 11 m lintua avasi 'höyhenpatjojen' muuttokauden (MH). Pientä liikehdintää 22.9.: Out Vuonoksessa 27/3a m laulujoutsenta (AV) ja Rää Vuoniemessä 30/4a joutsen sp:tä (MH ym.). Lie Nurmijärven Kattilanlammilla 13.10. 20 ad + 3 juv p joutsen sp:tä (P.Mecklin). Lie Vuonisjärvellä 18.10. puolestaan 16 m laulujoutsenta (MR). Lip Härkinlammilla oleili 12.-15.10. 15 p ja 18.10. 33 p 'untuvatyyntyä' (LK, KR, SH).

Kit Päättyellä 3.11. 10 p laulujoutsenta (JP). Out Särkisellä 7.11. 30 p laulujoutsenta ja kuin myös 8.11. 12 ad + 2 juv p Out Sysmäjärvellä (AV). Out Kaasilassa voitiin havaita 13.11. 8 'untuvapilveä' matkalla etelään (AV). Kit Kiteenjärvellä MH huomasi

11.11. 17 uiskentelevaa 'lumipalloa'. Napakassa -24°C pakkasessa
21.11. suuntasivat viimeiset 3 joutsenta pohjoiseen Juu Etelä-
Vuokossa (JH).

PIKKUJOUTSEN: Kes Taipaleenhaassa 22.9. uhkeat 150 + 50 m
(KM,PMA,TT). Ja 23.10. Lie Jamalinlahdella 8 ad + 4 juv p (EL).

ARKTIKA SYKSYLLÄ 1990

GAVIAT

Alkuhyssyttelyn jälkeen, mm. 26.8. 3 m Gavia sp:tä Rää Vuoniemessä,
tärähtikin sitten kunnolla 22.9. hanhirytinän ohessa. Joe Karsikossa
8.30 - 10.10 tapittanut JP havaitsi 1319/26a m Gaviaa, jotka olivat
ilmeisesti lähes yksinmaan kaakkureita. JP havaitsi parvet useimmiten
kaakkurin äänien perusteella. Parvet seurasivat Pielisjokea ja lähes
kaikki parvet suuntasivat Niinivaaran yli Pyhäselälle. Suurimmissa
parvissa JP laski olevan 210, 160, 160 ja 110 lintua.

Rää Vuoniemessä tuon päivän kokonaissumma oli 1502/90a m Gaviaa, ja
myös Vuoniemessä linnut olivat n.95 %:sti kaakkureita (MH ym.).
Parvet koostuivat sekä juhlapukuisista, että nuorista kaakkureista.
Muutto oli voimallisinta klo 9.00 - 13.00 välisenä aikana, eli vähän
myöhemmin kuin hanhilla. Parvien keskikoko oli huolestuttavasti
pienempi kuin Joensuussa. Suurin parvi, joka ohitti Vuoniemen,
käsitti 'vain' 75 lintua. Ilmeisesti Joensuun linnut painautuivat
tuulen vaikutuksesta Pyhäselän länsirannikolle, ja jäivät näin
havaitsematta Vuoniemestä. Myös Kes Taipaleenhaassa havaittiin
jokunen parvi; 130/3a m Gavia sp:tä (KM,PMA,TT).

Seuraavana aamuna 23.9. havaittiin Rää Vuoniemestä 40 m Gavia sp:tä
(MH ym.). Vär Kukkovaaralla klo 9.40 - 15.05 yhteensä 73 m Gaviaa (JP
ym.). Ja 6.10. jälleen Vuoniemessä napattiin 40 m Gavia sp:tä (MH).
Kuikkamassoja odoteltiin turhaan, mutta odottelun lomassa nähtiin Rää
Vuoniemessä 19.10. 37 m Gavia sp:tä (MH), sekä 21.10. 5 m kaakkuria,
2 m kuikkaa ja 8 m Gavia sp:tä (HK,AP).

VESILINNUK

ALLI: Muutto käynnistyi 22.9. Rää Vuoniemessä 2170/58a m allin ja
644/14a m vesilintu sp:n voimalla (MH ym.). Jälleen 6.10. Rää
Vuoniemestä napattiin 1500 m allia MH:n toimesta. Kun 8.10. Etelä-
Karjalassa oli allien päämuuttopäivä, niin PK:ssa nähtiin vain 350/2a
m allia puolen päivän aikoihin Joe Höytiäisen kanavalla (MH). Joe
Linnunlahdella havaittiin vielä 26.10. 160 allia matkalla SW (HK).

LAPASOTKA: Rää Vuoniemessä 22.9. 129/11a m lapasotkaa ja 25/2a m
tukka-/lapasotkaa (MH ym.). Viimeisiä 3.11. Toh Tammalahdella 3
paikallisen muodossa (JP).

MUSTALINTU: Rää Vuoniemen sarja: 22.9. 590/13a m, 6.10. 20 m, 19.10
30 m, 21.10. 70 m ja viimeiset 9.11. 2 m (MH ym.). Toh Tammalahdella
3.11. 20 p (JP).

PILKKASIIPPI: Rää Vuoniemessä 22.9. 98/14a m (MH ym.). Viimeiset 3 p
10.11. Rää Onkamonsjärillä (HK,PM).

KAHLAAJAT

Kuivan kevään ja kesän ansiosta vesistöjen pinnat laskivat nopeaa
tahtia, paljastaen runsaasti mutaisia kahlaajarantoja. Etenkin Joe
Paritsanlahdella Pielisjokivarressa oli parhaimmillaan useiden
hehtaarien lieterannat.

MERIHARAKKA: Joe Utran kanavalla 14.9. 1 m/kiertelevä (HK).

TYLLI: Joe Paritsanlahti tilastoa: 20.8. 55 p + 35 m, 22.8. 11 p +
30 m, 24.8. 3 ad + 8 juv p, 28.8. 15 p, 1.9. 2 ad + 14 juv p, 4.9.
50 p, 5.9. 30 p, 6.9. 60 p, 7.9. 45 p, 9.9. 20 p ja viimeiset 21.9.
8 p (MH,JP,HK ym.). Out Vuonoksessa puolestaan: 19.8. 9 ad + 2 juv
p, 25.8. 6 juv + 1 ad p, 3.9. 7 juv m ja viimeinen myös 21.9. 1 juv
p (AV).

TUNDRAKURMITSA: Joe Paritsanlahti: 20.- 23.8. 1 ad p, 14.9. 5 juv p
ja 20.9. 3 juv p (MH ym.). Joe Höytiäisen kanavalla: 19.9. 3 juv p
ja 6.10. 5 juv p (HK,MH). Out Vuonoksessa: 1.9. 1 m, 6.9. 4 juv p,
13.9. 1 ad + 8 juv p ja 22.9. 5/2a juv m (AV).

KARIKUKKO: Eipä haviksia.

PUNAKUIRI: Ainoat Joe Utran kanavalla 20.8. 12 p (MH).

PUNAJALKAVIKLO: Joe Höytiäisen kanavalla 8.8. 1 p (AS), sekä Joe
Paritsanlahdella 21.8. 2 p ja 22.8. 3 p (MH).

MUSTAVIKLO: Out Vuonoksessa 7.7. 2 p (AV), Rää Sangenlahdessa 10.7.
3 p (MH), Joe Repokalliossa 22.7. ä m (ML), Lip Heponiemessä 28.7.
1 p (LK) ja Joe höytiäisen kanavalla 7.8. 1 p (MH).

ISOSIRRI: Ainoa havainto Out Vuonoksesta 24.8. 1 juv m (AV).

PIKKUSIRRI: Joe Paritsanlahti: 20.8. 40 p, 24.8. 10 juv p, 31.8. 20
p, 3.9. 12 p, 4.9. 36 p, 5.9. 40 p, 6.9. 60 p, 7.9. 55 p, 8.9. 35 p,
9.9. 16 p, 13.9. 14 p ja viimeiset 18.9. 4 p (MH,HK,JP ym.). Joe
Utran kanava: 16.7. 7 ad p (HK,ML,PH), 2.8. 8 juv p ja 22.8. 32 juv
p (HK). Out Vuonos: 19.8. 2 juv p, 22.8. 17 p, 26.8. 13 juv m + 3 juv
p, 5.9. 6 juv m, 6.9. 4 juv p, 8.9. 7 juv m ja viimeiset 22.9. 7 juv
m (AV). Lip Hepolahti: 4.-5.9. 7 p ja 13.9. 4 p (LK,KR).

LAPINSIRRI: Joe Utran kanavalla 16.7. 4 ad p (HK,ML,PH), 2.8. 4 p
(HK) ja 20.8. 5 p (PM). Joe Höytiäisen kanavalla 6.8. 5 p (HK) ja
7.8. 7 p (AS). Joe Repokallion kaatopaikalla 6.8. 2 p (HK). Pyh
Mulo 14.8. 3 p (HK). Viimeiset 2 juv p 7.9. Out Vuonoksessa (AV).

SUOSIRRI: Joe Paritsanlahti: 20.8. 3 juv p, 21.8. 13 p/m, 22.8. 20
m, 30.8. 5 m, 6.9. 1 ad p, 7.9. 6 p, 18.9. 4 p ja viimeinen 21.9. 1
p (MH,HK,JP ym.). Out Vuonos: 8.7. 5 ad p, 11.7. 2 ad p, 25.7. 1 ad
p, 13.9. 4 juv p, 15.9. klo 6.45-9.00 22/3a juv m, 21.9. 5 juv m,
22.9. 6 juv m ja 24.9. 2 juv p (AV,ML). Kon Puntarikoskella nähtiin
22.9. 16 m Calidris sp:tä, jotka olivat ilmeisiä suosirrejä (JP).

KUOVISIRRI: Joe Utran kanava: 7.7. 2 ad p, 8.7. 3 ad p ja 13.7. 2 ad
p (HK,PM), sekä 18.8. 1 juv p (HK). Joe Höytiäisen kanava: 13.7. 1
ad p (HK). Joe Paritsanlahti: 20.8. 3 juv p, 28.8. 1 p, 4.-5.9. 5 juv
p, 6.9. 6 p, 7.9. 2 p, 8.9. 3 p ja 9.9. 1 p (MH,HK,JP). Out Vuonos:
6.7. 1 ad p, 8.7. 3 ad p, 26.8. 1 juv m, 2.9. 1 juv m ja 15.9. 1 juv
m (AV,ML). Lip Hepolahti: 4.-6.9. 1 p (LK,KR). Pyh Mulo: 19.8. 1 juv
p (MH).

PULMUSSIRRI: Vain Out Vuonoksessa seuraavasti: 4.9. 2 juv m/p, 6.9. 2 ad p ja 9.9. 1 juv p (AV).

JÄNKÄSIRRIÄINEN: Joe Utran kanavalla 13.7. 1 p ja 21.7. 1 p (HK,PM). Joe Höytiäisen kanavalla 5.8. 1 p (AS).

VESIPÄÄSKY: Joe Utran kanavalla 20.7. 1 p ja 26.7. 1 juv p (HK). Out Vuonoksessa 21.8. ja 24.8. 1 p (AV).

VAELLUSLINNUT SYKSYLLÄ 1990

Jouni Pursiainen

Katsauksesta puuttuvat Höylaksen tiedot, mikä vaikeuttaa vertailua eri vuosien välillä. Palautettu lomakenippu tuntui sekini tavallista kevyemmältä.

Hiiripöllö Hiiripöllöt olivat lähes täysin kateissa. 13.10. Lie Koli 1 (Risto Sulkava) ja 3.11. Vär Sääperi 1 (JP). Sen sijaan **Varpuspöllöjä** näkyi melko tavanomaisesti: 15.9. Kon Jakokoski 1 (HP), 15.10. Lip Keskusta 1 (LK), 7.11. Kon Selkie 1 (HK), 13.11. Kon Selkie 1 (Tuovi Kontkanen), 17.-18.11. Ilo Julunniemi 1 ja 1.12. Rää Haapasalmi 1 (MH).

Lapinpöllö Neljä havaintoa on hieman tavallista enemmän. 29.9. Kit Ikolansaari 1 (M. Visala), 18.11. Pol. Ruvaslahti 1 (AP, J. Sahlman, HK), 19.11. Kon Selkie 1 (HK, Sakari Kontkanen) ja 18.-19.11. Kon Jakokoski 1 (MP).

Käpytikka Käpytikat olivat selvästi liikkeellä, vaikka suuria päiväsummia ei saavutettukaan. Höylaksella muutti 26.8. 6, 4.9. 1, 8.9. 18, 9.9. 16 ja 12.9. 2 (monet) käpytikkaa. Vuoniemen vastaavat summat olivat 25.8. 1, 26.8. 7, 9.9. 8, 15.9. 2, 28.9. 1, 13.10. 1, 19.10. 1 ja 27.10. 1 (monet). Summia tarkasteltaessa kannattaa ottaa huomioon, että käpytikkojen vaellushiippu saattaa mennä ohi jo varhain loppukesällä.

Pikkutikka Seitsemän havaintoa välillä 31.8.-10.11. on normaalin tuntuinen määrä. Samoin **Pohjantikkoja** nähtiin syys-lokakuussa tavalliseen tapaan muutamia. 9.9. ja 4.10. Höylas 1 (MH), 15.9. Rää Vuoniemi 1 (HK), 23.9. Vär Kukkovaara 1 (monet) ja 25.10. Lie Kokkosaari 1 (Jaakko Urhonen). Myös **palokärkien** syksyyn kuuluu liikuskelua syys-lokakuussa. Tänä syksynä niitä osui kiikareihin 2.9.-25.11. yhteensä 19. Näistä Vuoniemessä yksittäiset linnut 2.9., 22.9., 6.10. ja 27.10.

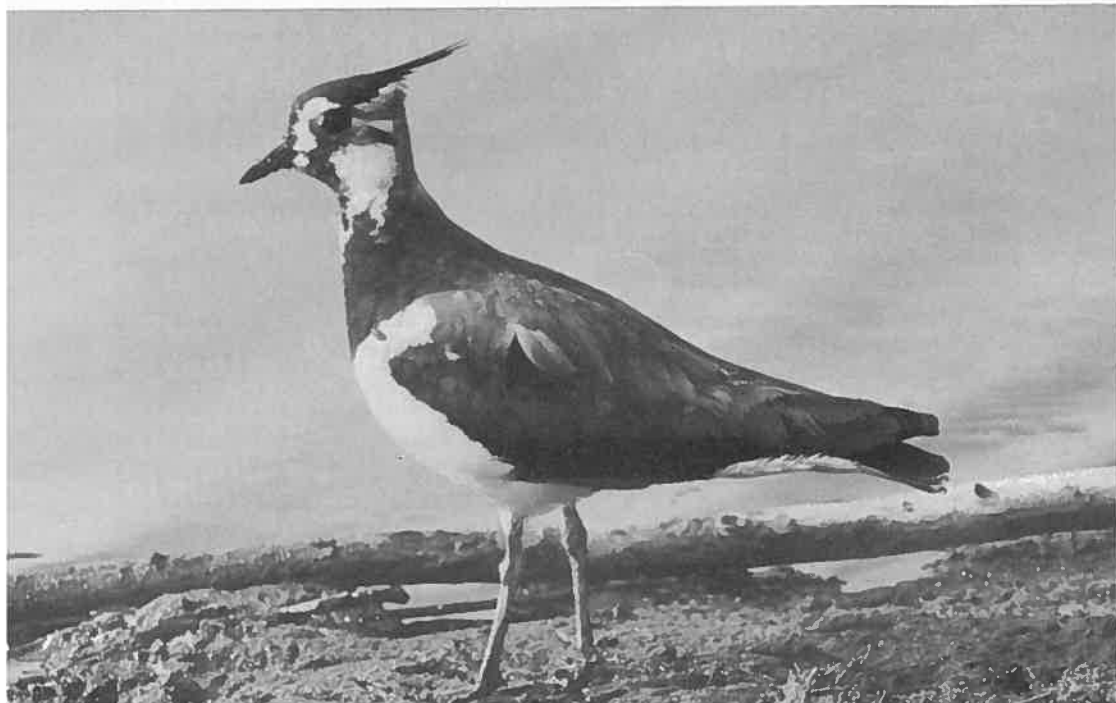
Korppi on yksi vaelluslintukatsauksen ongelmalajeja. Linnut ovat näkyviä ja liikkuvaisia ilman vaellustakin. Vuoniemessä tulkittiin vaeltaviksi 23.9. 2, 6.10. 3 ja 19.10. 3 korppia (monet). Heinäkuun lopulla 25.7. nähtiin Lie Kolilla yllättävä 28 korpin parvi matkalla kaakkoon (ML).

Pähkinähakki Varsin tavanomainen tilanne: Syksyn mittaan kertyi kourallinen pähkinähakkihavaintoja, mutta varsinaista vaellusta ei ollut havaittavissa muutotarkkailupaikoilla. Voi myös kysyä ovatko kaikki hakit itsestäänselvästi vaeltajia, koska esimerkiksi Joensuun

Rantasipit jättävät täkäläiset maisemat taakseen jo elokuussa (Valok. Hannu Eskonen)

Tuttu peltolintu töyhtöhyppä on myös syksyisten lieterantojen vieras (Valok. Hannu Eskonen)

seudulla on hakkeja muutaman kerran pesimäaikaankin. Kaikki havainnot: Joe Keskusta 19.9.-18.10. 1 (monet), 9.9. Vär Sääperi 1 SW (AP), 26.9. Rää K. 1 (MH), IX Lip Viinijärvi 1 (J. Mäkinen) ja IX loppu Lip Liperinsalo 1 (A. Anttilainen, E. Laukkanen).

Närhien liikkeistä kannattaa ottaa esille Vuoniemen havaintosarja: 26.8. 1, 2.9. 1, 15.9. 7, 6.10. 5, 13.10. 2 ja 19.10. 1 (monet).

Talitiainen Selvästi vaisumpaa kuin edellisyyksynä. Vuoniemessä muutti 15.9. 5, 16.9. 11, 6.10. 76, 7.10. 15, 12.10. 8 ja 19.10. 1 talitiainen. Sen sijaan Sinitiais-liikenne näyttää Vuoniemen havaintojen valossa olleen kohtalaista. Vuoniemessä nähtiin 26.9. 20, 6.10. 47, 7.10. 5 ja 24.10. 8 sekä Höylaksella 29.9. 21, 6.10. 60/3a ja 8.10. 20 vaeltavaa sinitiaista. 6.10. näyttää olleen huippupäivä.

Kuusitiainen Selvää vaellusta, vaikka määrät pysyivätkin pieninä. Vuoniemessä vaelsi 15.9. 6, 6.10. 1, 7.10. 1, 13.10. 3, 21.10. 1 ja 27.10. 12. Muutoin lähinnä yksittäisiä lintuja siellä täällä.

Lapintiainen Ei havaintoja. Normaalisyyksyn kuuluu muutamia lapintiaishavaintoja. Koko vaellussyksyn merkittävin "tapahtuma" lienee kuitenkin se, ettei ainoatakaan vaeltavaa hömotiaista noteerattu syksyn aikana!

Pyrstötiainen Pyrstötiaisia liikkui taas jonkin verran. Vuoniemessä nähtiin arktikatarkkailun lomassa 6.10. 40, 7.10. 30, 19.10. 5, 21.10. 5, 24.10. 24, 4.11. 13 ja 27.10. 31. Summa ajalta 29.9.-18.11. ylittää 250. 16.10. rengastettiin lintuasemalla kaksi pyrstötiasta, joilla oli Suomessa harvinaisen europaeus-rodun tuntomerkkejä. Linnut olivat luultavasti kuitenkin välimuotoja.

Pähkinänakkele Pähkinänakkeleita kertyi runsaasti lintulaudoille lokakuun puolenvälin jälkeen, lähinnä kuitenkin maakunnan eteläisiin kuntiin. Pohjoisista kunnista ilmoitettiin vain kolme nakkelia (Lieksa ja Nurmes), kun maakunnan koko summa oli 21. Lintujen myöhäisestä saapumisesta kertoo sekin, että Vuoniemessä ei nähty vaellusnakkeleita.

Tilhi Koska marjoja ei ilmeisesti ollut pohjoisempanakaan, alkoi tilhivaellus pari viikkoa tavallista aikaisemmin. Mm. 8.9 muutti lintuasemalla 9 NW ja 9.9. Vuoniemessä 30/3a NW (MH, HK). Syyskuun lopulla ja lokakuun alussa muuttoparvia näkyi vähän tiheämmin. Esimerkiksi Höylaksella 28.9 35, 24.9. 146/5a, 28.9. 35, 4.10. 40, 8.10. 25 ja 9.10. 75 (HK, MH ym.). Etenkin syyskuun viimeisinä päivinä parvia näkyi monin paikoin, mm. 28.9. Pyh Hammaslahti 80 (MH), mikä parvi jäi lopulta syksyn suurimmaksi! Nimittäin lokakuun puolenvälin jälkeen näkyi vain yksittäisiä pikkuparvia siellä täällä, Lieksassa marraskuun viimeisiin päiviin asti. Marjojen puutteessa tilhet ohittivat maakunnan nopeasti, eikä suurparvia kerääntynyt alkutalvella asutuskeskuksiin.

Pikkuvarpunen Joe Repokallion syysparvi jatkaa kasvuaan: 3.10. paikalla oli 90 pikkuvarpusta (HK) ja vielä 20.10. 60 (JP).

Vihervarpunen Ilman Vuoniemen havaintoja spinarit olisivat taas hävinneet huomaamatta. Summat 25.8. 395, 26.8. 900/35a, 9.9. 840/40a ja 15.9. 315/30a (monet). Yksittäisiä lintuja näkyi Vuoniemessä vielä lokakuun alussa.

Urpiainen Urpiaisvellus jäi edellisvuotta vaisummaksi ja alkoi noin kaksi viikkoa aikaisemmin. Vuoniemen summat antanevat muutosta parhaan kuvan: 26.8. 2, 15.9. 487, 22.9. 600, 23.9. 300, 26.9. 40, 6.10. 75, 7.10. 5, 13.10. 60, 19.10. 40, 21.10. 30, 24.10. 83 ja

27.10. 150 (monet). Paikallisia parvia näkyi koko loppusyksyn monin paikoin, mm. Joe Repokallio 5.11. 200 ja 27.11. >300p (JP) ja Lie Jamali 27.11. 100 ja 5.12. 300 (ET).

Tundraurpiaisia löytyi urpiaisparvista seuraavasti: 5.11. Joe Linnunlahti 2 (MH) ja Joe Repokallio 3 (HK) sekä 10.-12.11. Joe Repokallio 2 (MH).

Punatulkuja ei Vuoneimessä havaittu lainkaan, joten ilmeisesti vaellustakaan ei ollut. Sen sijaan Taviokuurnia näkyi kohtalaisesti ilman marjojakin. Syksyn summa oli 75 ajalta 4.10.-19.12. Kon Selkiellä kierteli 7.11. 23 taviokuurnaa, mikä oli syksyn suurin parvi (HK). Koska marjoja ei ollut piti ravintoa hankkia muutoin: 23.11. etsi 20 taviokuurnaa ruokaa kuusista Toh Hukkalassa (JP) ja 28.11. löytyi Kii Alavilla 8 linnun parvi nokkimassa koiran jäistä virtsaa (HK)!

Kirjosiiplikäpylinnut olivat jo heinäkuussa liikkeellä, mm. Toh Hukkalassa 22.7. 1 (JP). Yksittäisitä linnuista ja pikkuparvista kertyi mukava yhteissumma 33 ajalta 22.7.-5.12. Näyttäisi siltä, että liike on ollut runsainta elokuun lopulla, jolloin (25.-26.8.) esimerkiksi Vuoniemessä muutti 9 kirjo-Loxiaa (HK, AP). Myös muut Loxiat liikkivat koko syksyisen muutotarkkailusesongin ajan. Vuoniemen summat olivat 26.8. 115, 2.9. 19, 9.9. 71, 6.10. 131, 7.10. 139, 12.10. 7, 24.10. 16 ja 4.11. 1 (monet). Kesän mahdollisesta vaelluksesta on vain yksi näyttö: 10.7. Rää Kiesjärvi 20m (MH). Marraskuussa käpylintuja oli jo vaikea löytää, vaikka niitä pinnakisan tiimoilta tehokkasti etsittiin.

Havainnoitsijat: Markku Halonen (MH), Tuomas Immonen (TI), Lauri Karttunen (LK), Sami Korhonen (SK), Harri Kontkanen (HK), Esko Lappi (EL), Mauri Leivo (ML), Marko Ojala (MO), Hannu Piironen (HP), Matti Piironen (MP), Ari Parviainen (AP), Jouni Pursiainen (JP), Matti Riikonen (MR), A.J. Siivonen (AS), Risto Sulkava (RS), Erwin Tuppurainen (ET).

YÖLAULAJAT 1990 POHJOIS-KARJALASSA

Markku Halonen

Yölaulajahavaintoja kesältä 1990 kertyi jälleen vakiomäärä, vajaat kymmenen palautettua lomaketta. Lomakemiesten lisäksi huhujia levitettiin ja yölaulajaretkillä käytyreinä kuljeskeli perin sankka karpaasien että karpaasittarien joukkio. Havainnoijat (lomakkeen palauttaneiden nimi alleviivattu): Petri Hottola, Markku Halonen, Juuan joukkio eli Hannu & Aila Lehtoranta ja Jari & Henna Halonen - Suvi Hämäläinen, Harri Kontkanen, Lauri Karttunen, Karri Kuitunen, Jukka Matero, Esko Lappi & Lieksan havainnot, Kauko Rouhiainen, Mauri Leivo, E. Pulkkinen, Paavo Liimatta, Antti Vänskä, Juha Valonen, Esko Veijalainen, Ari Parviainen, I. Holopainen, S. Nykänen, Matti Riikonen ja Erwin Tuppurainen. Havainnoitsialyhenteet tulevat etu- ja sukunimen alkukirjaimista.

Yölaulajakesä oli kohtalaisen tavanomainen, niinpä hivenen tarkempiin selittelyihin on varaa. Kaulushaikaroita puhalteli maakunnan ruovikoissa normaali määrä. Huomattavaa oli kuitenkin viiden sumutorven keskittymä Outokummussa. Sysmäjärvellä ja Sätöslahdella uuhkutti kaksi haikaraa kussakin, ja Laikanlahdella puolestaan yksi (AV ym.).

Joensuun Höytiäisen kanavalla viihtyi koko kesän aina huhtikuulta asti erinäinen joukko kaulushaikaroita, enimmillään kaksi koirasta ja yksi ilmeinen naaras. Tornin ympärillä oli joskus oikeat takaa-ajogeimit käynnissä (MH ym.). Kiteen Päätyeen tornin luona kaarteli 9.5. muuttolennolla oleva kaulushaikara, joka päästeli välillä karheaa krao-ääntä (MH).

Liperin kaulushaikarareviirit löytyivät Hepolahdelta (LK, KR) ja Heposelältä (AP, JV), liekö kuitenkin ollut sama lintu. Todennäköisesti myös Liperin Mattisenlahdella asusteli ehkä samoja halkaroita, mitä nähtiin Joensuun Höytiäisen kanavalla. Kaulushaikara tuntuu olevan runsastumassa ja levittäytymässä uusille paikoille PK:ssa, tämän osiitti ainakin kesä 1991.

Rantakanavuotena 1990 oli vähintään keskinkertainen. Luhtahuittien suurimmat keskittymät löytyivät Outokummun luhdista: Laikanlahti 7, Sysmäjärvi 13 ja Mustalahti 3 (AV, ML, PH). Myös Rääkkylän suuremmat ja pienemmät paikat olivat varattuina: Kiesjärvi 6, Joki- ja Hautalampi 3, Täitimenjärvi 7, Kivilampi 4 (MH ym.). Kontiolahden Pitkärannan suolla huittaili neljä huittia (AP), Kiteen Muljulassa 3 (AP, HK) ja Tohmajärven Peijonniemenlahden ympäristössä neljä (monet). Muissa paikoissa kuului vain yksi tai pari.

Luhtakanoja röhki mukavasti eli kymmenen. Liperin Mattisenlahdella porsasteli enimmillään 16.5. kolme eri kanaa (AP ym.). Rääkkylän Kiesjärvellä mekasti luhtakana ainakin välillä 16.-20.5. (MH), samoin Outokummun Laikanlahdella 14.-18.5. (ML, AV) ja Sysmäjärvellä (PH). Tohmajärven Peijonniemenlahden kräaseikössäkin oli säpinää, sillä 8.6. kuuntelivat MH ja HK kolmen luhtakanan tuttua ääntä, samanlaista röhkinäähän oli kuulunut seurueen ollessa vielä autossa. Viimeinen röhkijä äänteli vielä 22.6. Peijonniemenlahdella (AP).

Liejukanoja ei havaittu kuluneella yölaulajakaudella (Valok. Hannu Eskonen)

Ruisräakkien narinaa kuului eniten Värtsilän peltolakeuksilla, ainakin viisi eri yksilöä (many man). Muita paikkoja olivat Rääkkylän Oravilahti ja Kylmäpohja (MH), Liperin Suvisranta, Kirkonkylä sekä Leppälahti (LK, KR, E. Pulkkinen, S. Nykänen), Juuan Etelä-Vuokko (JH&HH) sekä Pyhäselän Mulo, jossa 2 narisevaa yksilöä (AP). Kesän ensimmäinen räakkä narisi jo 24.5. Outokummun Alavissa (AV) ja kesän viimeinen narahteli vielä 13.7. Joensuun Pilkossa (JM).

Viitasirkkalintu siritteli neljässä paikassa: 24.-29.5. Outokummun Alavilla (AV), 8.6.- Tohmajärven Risteessä sekä Värtsilän Sääperillä (monet) ja 8.6.- Rääkkylän Vuorilahdessa (MH). Kesän ainoat ilmoitetut rytikerttuset lauleskelivat 3.6. Joensuun Ukonlahden ruovikossa (ML) sekä Outokummun Sysmäjärvellä 2 yks (PH). Eli siinäpä harvalukuisimmat yölaulajat.

Taulukko 1. Yölaulajien yhteismäärät 1990 Pohjois-Karjalassa. Kuntalyhenteet tulevat kunnan nimen kolmesta ensimmäisestä kirjaimesta, lajinimilyhenteet tulevat tieteellisen nimen suvun ensimmäisestä kirjaimesta ja lajinimen kolmesta ensimmäisestä kirjaimesta. Poikkeuksena Aris = luhtakerttunen.

	Bste	Raqu	Ppor	Ccre	Llus	Adum	Aris	Asci	Lnae	Lflu
JUU				1	3	1			1	
ILO						1				
KON			4							
LIE					8	8			4	
JOE	2		1		8	7		1	4	
OUT	5	2	24	1	20	5	1	2	4	1
PYH				2	11	14	3		6	
TOH		3	5		15	40	4		5	1
KIT			5		8					
VÄR			4	5	9	24	2		6	1
RÄÄ		1	24	2	18	13	1		2	1
LIP	1	4		3	14	2	3		3	
yht.	8	10	67	14	114	115	14	3	34	4

PÖLLÖJEN PESINTÄ POHJOIS-KARJALASSA 1990

Hannu Lehtoranta

Pöllöjen pesimisen seuranta jatkettiin Pohjois-Karjalassa entiseen tapaan. Havainnoijien kappalemäärä tipahti muutamalla, mutta tutkimustehokkuus säilyi entisenä, sillä kaikki merkittävimmät pöntöttäjät ilmoittivat havaintonsa. Havaintonsa ilmoitti 28 harrastajaa (v.-89 36). Entisestä poiketen havainnoijan nimen perässä ei nyt ole tarkastettujen pesäpaikkojen määrää vaan pääasiallinen havaintokunta.

Kiitoksen ansaitsevat havainnoijat olivat seuraavat:

Eskonen Hannu (Rää), Halonen Markku (Rää), JUUAN LINTUHARRASTAJAT (Halonen Jari ja Henna, Lehtoranta Hannu ja Aila, Lehtoranta Jouni ja Jukka, Kirjavainen Harri), Järvinen Paavo (Kit), Karttunen Lauri (Lip), Kontkanen Harri (Kon), Korhonen Veikko (Val), Koskela Kimmo (Pyh), Lappi Esko (Lie), Makkonen Veikko (Kit), Martiskainen Kimmo (Kes), Miettinen Juha (Kii ym.), Nivanaho Rauno (Kii), Parkkonen

Alpo (Kit), Pitkänen Pekka (Pyh), Pusa Veli (Lip), Rouhiainen Kauko (Lip), Ruokolainen Kalle (Nur), Tanskanen Ari (Pol), Tornio Risto (Kit), Vainikka Olavi (Lie) ja Zetterberg Pentti (Kii).

Tutkimustehokkuus:

Pöllönpönttöjä tarkastettiin edellisvuotta hivenen vähemmän. Määrä oli nyt 869 (v.-89 952). Tutkittujen isojen luonnonkolojen määrä väheni melko paljon. Koloja tarkastettiin nyt 78 kpl (v.-89 126). Sen sijaan varuspöllölle sopivia tikankoloja ilmoitettiin tutkituksi mukava määrä eli 208 kpl. Tarkastettujen telkänpönttöjen määrä jäi nyt alle sadan.

Taulukko 1. Pohjois-Karjalassa vuonna 1990 tarkastettujen pönttöjen + luonnonkolojen määrät kunnittain sekä pöölönkuunteluretket. Selitykset: VP = viirupöllö (pöntöt + luonnonkolot), LP = lehtopöllö, HP = helmipöllö, HiP = hiiripöllö, VaP = varuspöllö ja TP = telkänpönttö (joita ei ole huomioitu yhteensä sarakkeeseen). Pöllöretkien kohdalla luvut vasemmalta oikealle: retkien yhteismäärä/yhteispituus/kuuntelukertojen määrä.

	VP	LP	HP	HiP	VaP	TP	Yhteensä	Pöllöretket
ENO	9+0	-	3+0	-	0+4	-	12+4	-
ILOMANTSI	11+0	-	15+0	-	0+5	-	26+5	-
JOENSUU	6+0	9+0	2+0	3+0	0+12	-	20+12	2/15/14
JUUKA	21+2	2+0	90+12	3+0	3+10	10	119+24	1/28/15
KESÄLAHTI	-	3+0	-	-	0+25	5	3+25	1/40/15
KIIHTELYSV.	38+0	8+0	31+0	-	0+10	3	77+10	1/10/5
KITEE	11+5	30+0	92+15	-	0+35	-	133+55	-
KONTIOLAHTI	22+0	6+0	7+0	-	0+6	-	35+6	1/37/12
LIEKSA	9+0	-	27+0	-	-	-	36+0	-
LIPERI	28+0	32+0	63+0	4+0	0+10	22	127+10	8/196/100
NURMES	3+0	-	33+0	-	0+1	-	36+1	1/4/3
OUTOKUMPU	4+0	-	-	-	0+10	-	4+10	-
POLVILJÄRVI	5+2	-	5+0	-	-	-	10+2	1/11/5
PYHÄSELKÄ	15+0	54+0	18+0	-	0+20	2	87+20	3/66/28
RÄÄKKYLÄ	16+0	31+0	13+0	2+0	0+15	16	62+15	1/6/4
TOHMAJÄRVI	3+0	-	-	-	0+30	-	3+30	-
TUUPOVAARA	8+0	-	1+0	-	0+5	-	9+5	-
VALTIMO	13+25	1+0	33+25	13+0	13+10	-	73+50	-
VÄRTSILÄ	-	-	-	-	-	-	-	-
Yhteensä	222+24	176+0	433+52	22+0	16+208	58	869+284	27/558/285

Lapinpöllön pesälaatikoita tarkastettiin parikymmentä ja tuulihaukan pönttöjä (hiiripöllö?) 25. Risupesien määrät jäivät hieman epäselviksi, sillä muutamat havannoijat ilmoittivat tietonsa valitettavasti puutteellisina. Varislintujen pesiä oli tarkastettu alle kahdensadan ja haukkojen isoja risupesä hieman alle neljänsadan.

Pöllönkuuntelukilometrit jäivät viimevuosia vähäisemmiksi. Ilmoitettuja kuuntelukilometrejä kertyi 598 ja kuuntelupisteitä 285 kpl (v.-89 1248 km/721 kpl).

Kuten edeltä ilmenee tutkimustehokkuuden voi katsoa hieman laskeeneen edellisvuodesta. Kertynyt aineisto on kuitenkin mielestäni vertailukelpoista moniin edeltäviin vuosiin.

Kuntakohtaista tutkimustehokkuutta voi tarkastella taulukosta 1. Pikkuinen Värtsilä jäi nyt ainoaksi kunnaksi, jossa ei kuunneltu pöllöjä eikä tarkastettu pesäpaikkoja.

Ravintotilanteesta:

Myyrähuippu oli ohitettu eteläisissä kunnissa ja odotusten mukaisesti myyrätilanne kohentui keskisessä Pohjois-Karjalassa. Pöllöpesintöjen antaman kuvan mukaan runsaimmin myyriä oli Pyhäselän, Kiihtelysvaaran, Rääkylän ja Liperin seuduilla. Myyräkantojen aallonpohjasta oli nousemassa Kontiolahden, Polvijärven ja Juuan alueet. Nurmes oli hieman ihmeellisessä väliinpuotoajan asemassa, sillä siellä myyräkannat tuntuivat romahtaneen. Pohjoisessa Valtimossa myyriä oli hivenen enemmän. Saalisylijäämien perusteella metsämyyrä oli kaikkialla valtalaji. Peltomyyrää tavattiin runsaammin vain myyrähuippualueilla. Metsäsopulia oli lajin verran Valtimolla ja koivuhiirtä ja päästäisiä Pyhäselän-Kiihtelysvaaran alueella.

Pesinnästä:

Pöllövuotta 1990 voidaan pitää melko keskinkertaisena. Kaikkiaan pöllöreviirejä todettiin 219 ja näiltä varmistettiin 131 pesintää (v.-89 273/167).

Talvi 1989/90 oli lauha ja kevät 1990 ennätysaikainen. Jo helmikuussa oli pelloilla sulia alueita. Pöllöjen pesinnässäkin kevään aikaisuus näkyi selvästi. Runsaasti pesintöjä alkoi jo maaliskuun puolella- aikaisimmat jo kuun alussa.

Viirupöllön runsastuminen jatkui edelleen. Pesintöjen määrä nousi taas selvästi edellisvuoden ennätyksestä. Laji taisteli jopa runsaimman pöllön tittelistä häviten reviirien määrässä niukasti helmipöllölle. Varmistettujen pesintöjen määrässä viirupöllö oli täparästi läänin ykkönen.

Taulukosta 2 ilmenevät pesimistä kuvaavat tunnuksat lajeittain.

Taulukko 2. Pöllöjen pesintää ja pesimistulosta kuvaavat arvot Pohjois-Karjalassa vuonna 1990. Suluissa havaintojen määrä.

	Huuh- kaja	Lehto- pöllö	Lapin- pöllö	Viiru- pöllö	Sarvi- pöllö	Varpus- pöllö	Helmi- pöllö
Munamäärä	3.00 (1)	4.47 (15)	2.00 (1)	3.63 (43)	6.00 (1)	-	4.88 (42)
Kuoriutuneita poikas	2.00 (1)	4.07 (14)	2.00 (1)	3.41 (39)	-	-	4.23 (26)
Reng.ikäisiä poikas	2.00 (1)	4.00 (14)	0 (1)	3.19 (42)	3.00 (1)	7.00 (1)	2.94 (35)
Tuhoutuneet M=munavaihe P=poikasvaihe	-	2M 1P	1P	5M	-	-	10M 5P
Poik./aloitet- tu pesintä = aloit.muninta	2.00 (1)	3.29 (17)	0.00 (2)	2.85 (47)	-	7.00 (1)	2.15 (47)

Lajikohtainen katsaus pöllöjen pesintään v.1990

Helmpöllö: Helmpöllöllä pesiminen sujui edellisvuotta heikommin. Reviirejä havaittiin 90 eli lähes yhtä paljon kuin edellisena vuonna. Varmistettuja pesintöjä reviireiltä kertyi 48 (v.-89 96/62).

Pesintämäärien vähenemisen lisäksi alhainen poikuekoko ja runsaat tuhoutumiset vähensivät helmpöllön poikastuottoa. Munamäärän keskiarvo 4,88 munaa pesintää kohden oli vielä kohtuullisen hyvä. Rengastusikäisten poikuekoko sen sijaan oli jo melko alhainen, vain 2,94 poikasta poikuetta kohden. Kun pesintöjä vielä tuhoutui munavaiheessa kymmenen ja poikasvaiheessa viisi, tippui poikastuotto aloitettua pesintää kohden 2,15 poikaseen (v.-89 3,25).

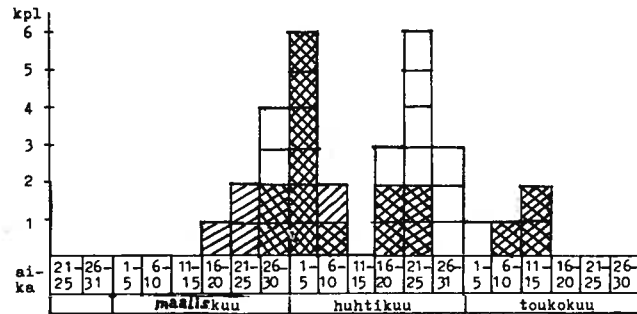
Pesintöjä tuhoutui siis 15, mikä on peräti 31 % aloitetuista pesinnöistä (v.-89 12 kpl/19 %). Tuhoutumisten pääsyy näytti olevan ravintopula. Eniten tuhoutumisia oli heikoilla myyräalueilla Kiteellä, Juuassa ja Nurmeksessa. Esimerkiksi Nurmeksessa suppealla alueella olleet kolme pesää tuhoutuivat kaikki viimeistään poikasvaiheessa. Kaikissa niissä oli yritetty käyttää runsaasti linturavintoa.

Muita tuhoutumissyitä ei oikeastaan raportoitu. Yhdessä poikasvaiheessa tuhoutuneessa pesinnässä oli räkättirastaan pesä pari metriä pöntöstä. Tämä on voinut ainakin teoriassa myötävaikuttaa tuhoutumiseen. Olen itse kerran nähnyt kottaraispöntössä varttuneiden helmpöllön poikasten joutuvan pöntöstä lähdettyään hurjaan pommitukseen ympärillä pesineiden rastaiden taholta.

Muninnan aloitusajankohta oli edellisen vuoden luokkaa, mutta hivenen sitäkin aikaisempi. Muninnan aloituksen mediaanipäiväksi tulee 13.4. (v.-89 15.4., v.-88 25.4., v.-87 15.4., v.-86 11.4. ja v.-85 17.4.).

Kuvasta 1 näkyy muninnan aloittamisen kaksihuippuisuus. Kiteeltä ja Rääkkylästä löytyivät aikaisimmat aloittajat. Paria maaliskuun lopun aloittajaa lukuunottamatta pohjoisten alueiden pöllöt aloittivat pesintöjään vasta huhtikuun puolivälin jälkeen. Mielenkiintoisia ovat kolme Kiihtelysvaaralaista paria, jotka aloittivat muninnan vasta 8.-14. toukokuuta.

Helmpöllölle tarkoitettujen pönttöjen ja sopivien luonnonkolojen asumisprosentiksi tulee 8,3 % (v.-89 9 %, v.-88 12,5 %). Pesäpaikkajakautuma oli seuraava: helmpöllönpönttö 36 kpl (75 %), lehto-

Kuva 1. Helmpöllön pesinnän ajoittuminen v.1990 viiden päivän jaksoissa. Pylväikkö kuvaa ensimmäisen munan munimisajankohtaa (tarkkuus ± 3 vrk). N=31. Ristikko = läänin eteläosat, vinoviivoitettu = läänin keskiosat, valkea = läänin pohjoisosat.

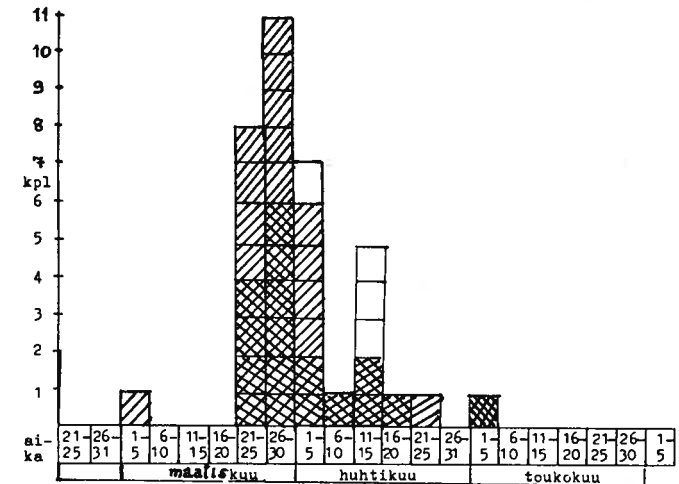
pöllönpönttö 8 kpl (17 %), viirupöllönpönttö 3 kpl (6 %) ja luonnonkolo 1 kpl (2 %).

Pesintöjen munamäärien jakauma on esitetty taulukossa 3. Suuria munamääriä ei nyt ollut yhtä poikkeusta lukuunottamatta. Juukalaisessa pesässä oli peräti yhdeksän munaa, mikä oli suurin määrä koko Suomessa vuonna 1990 (Haapala ym. 1991). Myyrätilanteeseen nähden munamäärä on hyvin yllättävä. Juuassahan elettiin vasta myyräkatovuoden jälkeistä ensimmäistä nousuvuotta. Munista seitsemän kuoriutui, mutta vain neljä poikasta selvisi lentoon. Pesinnässä todettiin myös mielenkiintoinen naaraskontrolli. Naaras oli rengastettu samassa pöntössä vuonna 1988 pesivänä. Vuosi 1989 oli myyräkatovuosi, eikä pöllöpesintöjä Juuassa todettu. Myyräien lisääntyttä naaras jatkoi asumistaan samassa pöntössä. Valtimolta on vv.1987-89 havaintosarja samassa pöntössä pesineestä naaraasta, mutta siinä ei ole myyräkatovuotta välissä.

Helmpöllön poikasvia rengastettiin 94, naaraita 31 ja naaraita kontrolloitiin 3. Edellä mainitun kontrollin lisäksi Kiteellä todettiin naaras samassa pöntössä kuin edellisena vuonna. Valtimolla kontrolloitu naaras oli rengastettu poikasena Kuivaniemellä 250 km NW vuonna 1988.

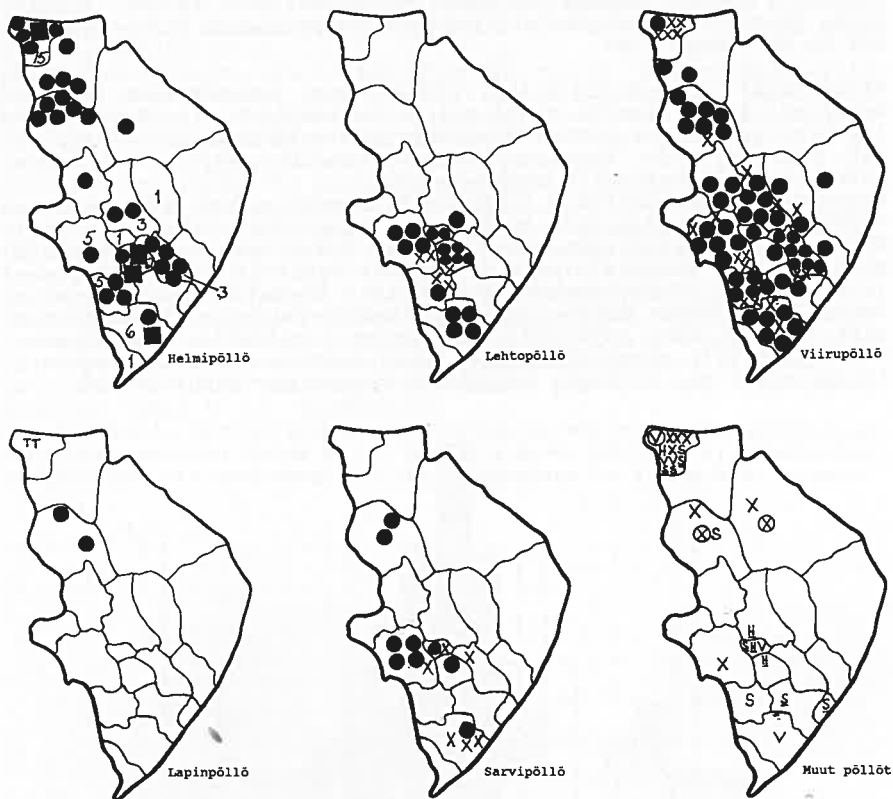
Viirupöllö: Viirupöllö jatkoi läpimurtoa runsastuvana lajina. Reviirejä löytyi peräti 73 ja niiltä pesintöjä 51 (v.-89 53/31). Luvut ovat läänimme pöllötutkimuksen selviä ennätyksiä. Viirupöllöt pesivät melko tasaisesti koko alueella, vaikka tietenkin painopiste oli parhailla myyräalueilla.

Pesintätulos oli erittäin hyvä. Poikas määrät olivat mukavia myös vähämyyräisillä alueilla. Munapesien keskikoko oli peräti 3,63. Poikuekoko rengastusvaiheessa oli 3,19. Viisi munapesää tuhoutui, mikä pudottaa pesimistulosta aloitettua pesintää kohden 2,85:een (v.-89 2,26). Tuhoutuneista pesinnöistä kannattaa taas mainita Kontiolahden vanha naaras, joka ei taaskaan saanut munia kuoriutumaan. Samoin kävi pitkästä haudonnasta huolimatta Nurmeksessa. Joensuun aralla naaraalla jatkui tuhoutumisten sarja. Nyt mahdollisena syynä oli keväällä lähistöllä tehdyt harvennushakkuut.

Kuva 2. Viirupöllön pesinnän ajoittuminen v.1990 viiden päivän jaksoissa. Selitykset kuten kuvassa 1. N=36

Tuhoutumismäärä on 10 % pesinnöistä (v.-89 13 % ja v.-88 19 %). Munamäärät pesinnöissä jakaantuivat seuraavasti: kaksi munaa 4 kpl, kolme munaa 14 kpl, neljä munaa 20 kpl, viisi munaa 4 kpl ja peräti kuusi munaa 1 kpl (Polvijärvi) (v.-89 11-8-5-1-0). Muninnan aloitusajankohta näyttää melko samanlaiselta kuin edellisenäkin vuonna (kuva 2). Rääkkylässä yksi pari aloitti munintansa jo aivan maaliskuun alussa. Enosta vastaavasti löytyi myöhäinen toukokuun alussa munintansa aloittanut pari. Pesinnöistä 40 (81 %) oli pöntöissä, 3 (6 %) luonnonkoloissa, 5 (10 %) risupesissä ja 1 (2 %) rakennuksessa (v.-89 73%-15%-12%-0). Viirupöllön poikasia rengastettiin uusi upea ennätysmäärä eli 130 kpl (v.-89 62). Naaraita rengastettiin 12 ja kontrolloitiin 19 (v.-89 9+9). Kontrolleista ei valitettavasti käytössäni ollut tarkempia tietoja.

Kartta 1. Eri pöllölajien pesinnän alueellinen jakautuminen Pohjois-Karjalassa vuonna 1990. Merkkien selitykset: Helmipöllö; ● = pesä (■ = 5 pesää) ja luvut = ääntelyreviirien lukumäärä kunnassa. Lehto-, viiru-, lapin-, ja sarvipöllö; ● = pesä ja x = reviiri. Huuhkaja (X), suopöllö (S), varpuspöllö (V) ja hiiripöllö (H); kirjain = reviiri ja ympäröity kirjain = pesä. Pelkkä tapaamishavainto alleviivattu.

Lehtopöllö tuihtaa häilyä tuimasti kutsumatonta vierasta (Valok. Hannu Eskonen)

Lehtopöllö: Leudot ja vähälumiset talvet ovat tainneet parantaa lehtopöllöjen elinoloja täällä levinneisyysalueen pohjoisosissa. Reviirien ja pesintöjen määrä hienosti kohosi edellisestä vuodesta 21 reviiriin ja niiltä varmistettuihin 17 pesintään (v.-89 20/14). Reviirit ja pesät löytyivät aivan perinteisiltä paikoilta. Nurmeksen pohjoinen pari pysyi edelleen kateissa. Pohjoisin pesintä oli nyt kontiolahdessa.

Pesimistulos heikkeni edellisvuodesta. Poikuekoko oli 4,00 poikasta (v.-89 4,46). Tuhoutuneita pesintöjä todettiin munavaiheessa kaksi ja poikasvaiheessa yksi. Poikasvaiheen pesän tuhoajaksi rengastaja epäili oravaa. Poikastuotoksi tulee 3,29 poikasta/aloitettu pesintä (v.-89 4,14). Munamäärät jo olivat mennyttä vuotta pienemmät. Kolmen munan pesiä oli 3 kpl, neljän munan 3 kpl, viiden munan 8 kpl ja kuuden munan vain 1 kpl.

Pesinnöistä 9 oli lehtopöllön pöntöissä, 4 viirupöllön pöntöissä, 1 telkänpöntössä ja 1 rakennuksessa.

Poikasrengastus väheni jonkin verran. Poikasia rengastettiin 46. Naaraita kontrolloitiin mukavasti 8 ja rengastettiin 3. Koiraita ei kukaan rengastaja valitettavasti pyydystänyt.

Hiiripöllö: Läänin ainoa reviiri todettiin Valtimolta, mutta pesintää ei saatu varmistettua. Pesimääjän kynnyksellä laji tavattiin Joensuussa, Kontilahdessa ja Pyhäselässä.

Lapinpöllö: Vaikka Juuassa elettiin myyräkadon jälkeistä ensimmäistä nousuvuotta, löytyi kunnasta yllättäen kaksi pesintäyritystä. Molemmat hiirihaukan pesissä tapahtuneet pesinnät kuitenkin tuhoutuivat ilmeisesti ravintopulaan. Toinen pesintä keskeytyi jo

munavaiheessa ja toisessa pesässä kaksi pariviikkoista poikasta kuoli ilmeisesti nälkään. Kaksi lapinpöllöä tavattiin lisäksi Valtimossa.
(vuonna 1989 todettiin 12 reviirillä 7 pesintää)

Taulukko 3. Pöllöpesintöjen munamääräjakauma vuonna 1990 Pohjois-Karjalassa.

	Munamäärä							
	2	3	4	5	6	7	8	9
Huuhkaja		1						
Lehtopöllö		3	3	8	1			
Lapinpöllö	1							
Viirupöllö	4	14	20	4	1			
Sarvipöllö					1			
Varpuspöllö						1		
Helmi-pöllö	1	3	11	15	11			1

Taulukko 4. Pöllöjen pesintä Pohjois-Karjalassa vuonna 1990. Luvut vasemmalta oikealle: havaittujen reviirien yhteismäärä/varmojen pesintöjen määrä. Suluissa pelkiksi tapaamisiksi tulkit- tujen havaintojen määrä.

	Huuh- kaja	Hiiri- pöllö	Varpus- pöllö	Lehto- pöllö	Lapin- pöllö	Viiru- pöllö	Sarvi- pöllö	Suo- pöllö	Helmi- pöllö	Kunta yht.
ENO	-	-	-	-	-	3/2	-	-	1/0	4/2
ILO	-	-	-	-	-	1/1	-	-	-	1/1
JOE	-	(1)	(1)	2/2	-	1/1	2/1	(1)	1/0	6/4
JUU	2/1	-	-	-	2/2	7/6	3/3	1/0	6/6	19/17
KES	-	-	-	-	-	-	-	-	1/0	1/0
KII	-	-	-	-	-	9/7	(1)	-	8/5	17/12
KIT	-	-	1/0	4/4	-	8/5	4/1	-	13/7	30/17
KON	-	(1)	-	1/1	-	9/7	-	-	5/2	15/10
LIE	2/1	-	-	-	-	-	-	-	1/1	3/2
LIP	1/0	-	-	6/4	-	11/6	-	-	6/1	24/11
NUR	-	-	-	-	-	3/3	-	-	4/4	7/7
OUT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
POL	-	-	-	-	-	3/3	-	-	1/1	4/4
PYH	-	(1)	-	6/5	-	1/1	1/0	-	13/11	21/17
RÄÄ	-	-	-	2/1(1)	-	7/5	5/4	1/0	8/3	23/13
TOH	-	-	-	-	-	2/2	-	-	-	2/2
TUU	-	-	-	-	-	1/1	-	-	-	1/1
VAL	4/0	1/0	3/1	-	(2)	6/1	-	1/0(5)	22/7	37/9
VÄR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yht.	9/2	1/0 (3)	4/1 (1)	21/17 (1)	2/2 (1)	73/51	15/9 (1)	3/0 (6)	90/48	18/130

Huuhkaja: Lajin pesintämäärät ovat kopio edellisvuodesta. Nyt todettiin 9 reviiriä ja niiltä 2 varmaa pesintää (v.-89 9/2). Varmistetut pesinnät tulivat Juuasta entiseltä paikalta ja Lieksasta kansanhavainto uudelta alueelta. Juuassa kolmimunaisesta pesyeestä varttui kaksi hyväkuntoista poikasta, jotka rengastettiin. Pesintä oli edellisen kevään tapaan aikainen. Lieksan ha-

vainto koski maastopoikuetta. Edellisten lisäksi reviirit todettiin Juuasta, Lieksasta ja Valtimolta neljä reviiriä kuten edellisenäkin vuonna.

Varpuspöllö: Neljän vuoden tauon jälkeen saatiin lopulta alueel- tamme varmistettu varpuspöllön pesintä. Pesä löytyi Valtimolta haavassa olleesta tikankolosta. Seitsemän poikasta rengastettiin 20.6. Kaikkiaan pikkupöllön reviirejä kertyi vaivaiset neljä kappaletta (v.-89 10/0). Pesinnän lisäksi Valtimolta todettiin kaksi reviiriä ja Kiteeltä yksi. Joensuussa tehtiin tapaamisha- vainto pesintääjän kynnyksellä.

Suopöllö: Vähissä olivat suopöllötkin. Vain kolme reviiriksi tulkittavaa havaintoa tehtiin. Paikkakunnat olivat Juuka, Rääkkylä ja Valtimo. Lisäksi laji ilmoitettiin tavatuksi Joensuussa ja Valtimolla viidesti.

Taulukko 5. Pöllörengastukset Pohjois-Karjalassa vuonna 1990. Luvut vasemmalta oikealle: poikasrengastukset + naarasrengastukset + naaraskontrollit.

Rengastaja	Huuh- kaja	Lehto- pöllö	Viiru- pöllö	Sarvi- pöllö	Varpus- pöllö	Helmi- pöllö
Halonen Jari						7+1+0
Kontkanen Harri			2+0+0			
Korhonen Veikko			3+0+0		7+0+0	19+6+1
Koskela Kimmo		15+0+1	9+1+4	2+0+0		30+9+0
Lappi Esko						2+1+0
Latja Raimo		2+0+0				
Lehtoranta Hannu	2+0+0		5+2+0	1+0+0		6+3+1
Lehtoranta Jouni			11+1+0	2+0+0		
Miettinen Juha		33+3+7	88+7+17	3+0+0		32+11+1
Ruokolainen Kalle						2+0+0
Tanskanen Ari		5+0+0	12+2+0			4+1+0
YHTEENSÄ	2+0+0	55+3+8	130+13+21	8+0+0	7+0+0	102+32+3

Sarvipöllö: Melko niukaksi jäi sarvipöllön esiintyminen. Reviirejä löytyi 15 ja niiltä todettiin 9 maastopoikuetta. Määrä tippui rajusti edellisvuodesta (62/49). Rääkkylästä löytyi neljä poikuetta ja Juuasta kolme. Yksi poikue kuultiin Joensuussa ja Kiteeltä kehittyi kuusimunaisesta pesästä kolme lentopoikasta. Poikuekoko vaikutti kaikkialla pieneltä, sillä kuulluista maastopoikueista raportoitiin vain 1-3 poikasta. Kahdeksan poikasta rengastettiin.

Lopuksi

Perinteisesti esitän havainnoijille muutamia toiveita havaintojen ilmoittamisesta. Perustoiवे on tietenkin pesintä- ja reviiritietojen saaminen käsiteltäviksi mahdollisimman aikaisin syksyllä. Rengastajilta olisi hyvä saada perustietoja tehdyistä emokontroleista ja rengastettujen poikasten siipimitoista. Tarkastetut pöntöt, kolot, risupesät yms. pyydän ilmoittamaan kunnittain eriteltyinä, samoin kuin pöllönkuunteluretket. Pesäpaikkojen kortistointi etenee mukavasti, mistä kiitokset havainnoijille. Toivottavasti pääsen siirtämään työlääni systeemiin mahdollisimman pian atk:lle.

Kirjoittajan osoite: Eevalantie 6 D 14
83900 Juuka puh.976-72030

KIRJALLISUUS

- HAAPALA, J. ym. 1991: Petolintujen pesintä ja petolintukantojen seuranta Suomessa 1990. - Lintumies 26: 2-13.
LEHTORANTA, H. 1989: Pöllöjen pesintä Pohjois-Karjalassa 1988. Siipirikko 16: 3-11.
LEHTORANTA, H. 1990: Pöllöjen pesintä Pohjois-Karjalassa 1989.- Siipirikko 17:

PENTTI LINKOLA JOENSUUSSA

Risto Juvaste

ESITELMÄ CARELIA-SALISSA 23.4.

Kalastaja Pentti Linkolan esitelmää kuulemaan Joensuun Carelia-saliin oli saapunut nelisensataa kuulijaa. Ajattelijana ja elämänsuojelijana tunnettu Linkola esitti jälleen kerran epämiellyttäviä tosiasioita ihmiskunnan selviytymismahdollisuuksista. Ajattelijana hän katsoisi tekevänsä väärin antaessaan toivoa, jos sitä ei ole. Sensijaan poliitikot voivat keskittyä miellyttävien asioiden esittelyyn ja antaa toivoa, vaikka sitä ei olisikaan. Vihreälle liikkeelle Linkolan ajatukset määrittelevät toisen ääriajan sen tasapainoillessa fundamentalistisuuden ja puhtaan poliittisen miellyttämisen välillä.

Suomi on ylikansoittunut

Puheensa aluksi hän käsitteli Suomen ja koko ihmiskunnan ongelmaa: ylisuurta väestöä ja sen suunnattoman ylisuurta aineellista elintasoja eli luonnonkuormitusta. Hän muistutti, että harvaanasuttu Suomi on arktisen alueen alhaiseen luonnontuottoon suhteutettuna eräs maailman tiheimmin asutettu maa. Myös meidän kulutus- ja päästölukunne ovat maailman kärkiliukkaa. Niinpä metsämme kaljuuntuvat ja tuhansien järvien maa muuttuu valtaisaksi huvila ja venemessu-alueeksi.

Hän totesi, ettei ihminen ole nimensä mukainen eli Homo sapiens, viisas ihminen. Lajinimemme on kaunisteleva kuten nimike metsänhoitaja. Meillä on vain näennäinen kyky säädellä omaa määräämme. Luonnonmukainen oikea määrämme voisi olla esim. lähisukulaistemme vuorigorillojen luokkaa. Humanitääriäinen ihminen vain kasvattaa ongelmaansa lennättämällä viljasäkkejä ylitiheille loppuunriistetyille nälkäalueille. "Pelastamalla" niiltä ihmisiä kulutusyhteiskuntaan kuluttamaan 25-80 kertaisesti luonnonvaroja vain pahennamme ongelmiamme ja nopeutamme tuhoamme.

Kehitys on pysäytettävä ja koneet romutettava

Linkola esitti, että jos ihminen olisi järkiolento, se pysähtyisi juoksussaan elintason perään ja palaisi taaksepäin. Tähän eivät ihmiset pysty, vaan haluavat ratkaista ongelmaansa aina uusilla innostavilla innovaatioilla. Niinpä saatuttavia savupiippuja pidennetään, uusia puhdistuslaitteita kehitetään ja uusia teitä, tehtaita ja rakennelmia rakennetaan ja jätteitä kuljetaan uusista keräyslaitteista uusilla jätteautoilla. Tuhon jatkuminen voitaisiin Linkolan mukaan estää vain romuttamalla koneet, sulkemalla tehtaat ja kaatamalla piiput.

Ihmisen arvoon kuuluu taistella tuulimyllyjä vastaan, Linkola toteaa. Niinpä hänkin on ajattelijana ja elämänsuojelijana esitelmillään ja kirjoituksillaan tuonut elämänsäilyttämisohjelmansa ajoittain kritisoitavaksi. Hän on peräänkuulluttanut myös vaihtoehtoisia ohjelmia, mutta niitä ei ole esitetty. Hänet on sensijaan leimattu mm. järjettömäksi, ekofasistiksi ja julmuriksi, varsinkin hänen puhuessaan liikaväestön vähentämisestä. Mutta liika on liikaa ja nykyiset viisi miljardia ihmistä ovat jo liikaa, koska reservialueita ei ole. Maailman pelastamiseksi ihmisiä ei saa tappaa, mutta isänmaan tai öljyn pelastamiseksi kyllä.

Välittäkää maailmasta

Linkolan viesti niille harvinaisille poikkeaville ihmisille, jotka voisivat pysähtyä ja palata taaksepäin oli ohje "välittäkää maailmasta". Yksilön ei pidä yrittää pelastaa koko maailmaa, vaan teoillaan saada lisää aikaa. Ei tarvitse välittää niin paljon omista lapsista, kunnasta, Suomesta tai EY:stä, vaan välittää maailmasta. Tulisi ajatella kuormitusta ja säästämahdollisuuksia ja mahdollisuuksia sabotoida länsimaista kulttuuria. Tulisi parsia, paikata ja vaikka kulkea risoissa. Tulisi tavoitella kurjuutta asumisessa ja pyrkiä edes siirtymään autosta polkupyörään. Tavoitteena on kävellä ylihuomenna kontti selässä.

Loppukeskustelussa hän antoi tunnustusta mm. Jerisjärven, Talaskankaan ja Hattuvaaran aktivisteille, jotka toimillaan koettelivat järjestelmän rajoja. Henkilökohtainen riskinotto on hänen mielestään ihailtavaa, vaikka seuraamukset niskuroinnista ovat nykyään oleellisesti vähäisemmät kuin kolmekymmentäluvulla. Kansalaistottelemattomuudella on pystytty edes vähän vaikuttamaan, vaikka huomattavia muutoksia voidaan saavuttaa vain väkivallalla.

Keskustelussa hän antoi risuja lääkäreille, jotka ovat tehottomasti hoitaneet syntyyvyyden rajoittamisen. Linkolan mukaan lääkäreiden ei tulisi puuttua kehitysmaiden tautiepidemioihin, koska väestöä on liikaa. Loppukeskustelussa hän totesi myös, että ehkä biologinen tai kemiallinen sodankäynti voi olla mahdollinen ratkaisu väestöongelmaan. Hän hyväksyi nerokkaana myös erään nuoren naisen humanisen ajatuksen tyttölapsien rajoittamisesta. Synnyttäjien puuttuessa väestö lähtisi pakosta putoamaan. Muuten Linkola piti humanismia todella synkkänä filosofiana.

VIERAANA PKLTY:N KOKOUKSESSA 24.4.

Selkälökin puolesta

Ornitologi Pentti Linkola vieraili myös Pohjois-Karjalan Lintutieteellisen yhdistyksen kokouksessa keskustelemassa mm. Suomen selkälökin eloonjäämis- mahdollisuuksista. Kokoukseskustelussa käsiteltiin mm. selkälökkien usein erittäin kummallista reviiirikäyttäytymistä: joskus selkälökit ovat todella piilottelevia ja joskus aivan apaattisentuntuisia. Miksi niiden pesintätulos on usein niin huono? Miksi selkälökkien kannat ovat viime vuosina romahtaneet sekä järviolueilla että rannikolla - jopa kymmenesosaan 60-luvun kannoista? Useimmat kysymykset jäivät avoimiksi, vaikka syiksi arvailtiin pesinnän häirintää, harmaalökin lisääntymistä ja ympäristömyrkyjä talvehtimisalueilla Afrikassa.

Selkälökki on ehkä tyypillisin selkävesilintumme. Selkälökki on pesimäalueeltaan suomalaisin lintumme. Se on suurselkiemme frakkipukuinen aristokraatti, sirosiipinen liittäjä ja kalamiehen seuralainen, mutta silti niin uhanalainen useilla laajoillakin vesialueilla. Niinpä Suomessa on aloitettu LYL:n tukema selkälökkikantojen selvitystyö (ks. Siipirikko 1/1990). Tämä projekti on edistynyt hitaasti projektisihteerin ja rahoituksen puutteessa. LYL kerää kuitenkin tietoja selkälökkien esiintymisestä. Erityisesti tiedot selkälökin kantamuu- toksista ja aiemmista kannoista olisivat arvokkaita.

Linkolalla maastovihoissaan on uskomattoman arvokkaat ja tarkat muistiinpanot useiden suurjärviemme linnustosta 50-60-luvuilta. Mistä löytyisi tämän ornitologisen aarteen käsittelyyn ja julkaisuun rahoitusta - edes selkälökin osalta? Itse olen valmis auttamaan toteutuksessa, vaikka pyrinkin keskittymään suoje- lutyöhön Itä-Suomessa.

PKLTY:n KIRJAVARASTOSTA

on vielä saatavana edullisesti seuraavia teoksia:

Helo: Yön Linnut	150,-
Saurola & Koivu: Sääksi	150,-
Suomen Lintuatlas	158,-
Hario: Itämeren lokkilinnut	135,-
Solonen: Suomen Linnusto	115,-
Lintuharrastusopas	30,-
Harrasta lintuja	30,-

Kirjoja voi ostaa yhdistyksen kokouksissa tai Juha Miettisen kautta.

PKLTY:n KOKOUKSET SYKSYLLÄ

Kokouspäivämäärät ovat 25.9., 30.10. ja 27.11. (syysvuosikokous).